

*Саха Өрөспүүбүлүкэтэ «Үөһээ Бүлүү улууһа (оройуон)» муниципальной оройуон
бюджетнай уопсай үөрэхтээһин тэрилтэтэ
«Нам «Кэнчээри» оҕону сайыннарар киин»*

«Идэ барыта наадалаах, идэ барыта туһалаах»

(Дьарык технологической картата)

Иитээччи: Ботуева Олимпия Анатольевна, орто бөлөх I категориялаах иитээччитэ, стаж: 13 сыл, с/т:89148248711

Эбии дьарык аата : «Кырачаан экэнэмиис»

Бөлөх: бэлэмнэнии бөлөбө

Иитээччилэр: Ботуева О.А.

Дьарык темата: «Идэ барыта наадалаах, идэ барыта туһалаах»

Дьарык сыала - соруга:

1. «Кырачаан экэнэмиис» дьарыгар билбит экономической өйдөбүллэри хатылааһын, чиңэтии;
2. Идэ туһунан толкуйу оһолорго кэнэтии, сайыннарыы, инэри;
3. Экономика эйгэтигэр угуйуу.

Көрүнэ уонна формата:

- ✓ Биирдиилээн үлэ;
- ✓ Бөлөһүнэн үлэ;
- ✓ Бэсиэдэ;
- ✓ Уруһуй;
- ✓ Оонньуу;
- ✓ Көрдөрүү.

Кэтэһиллэр түмүктэр:

1. Оһо араас идэни билэрин, олобор идэтин сөпкө талыытын ситиһии, бэйэ санаатын этинэ, атын киһи санаатын истэ үөрэнэр;
2. Үлэлиир сатабыла сайдар;

3. Оҗо толкуйдаан, тобулан тиһэх продукт оңорор сатабыла сайдар.

Дьарыкка туттуу эйгэтин көрдөрүү түмүктэрэ:

- Оонньуу, оноруу, көрүү, истии.

Итиллээччи дьарык түмүгэр ылар сатабыла:

Тус суолталаах сатабыл:

- Ыйытыыларга эппиэттиир, ис санаатын толору этэр.

Бэйэни салайынар – дьаһанар сатабыла:

- Сатаан былаанныыр, туох-ханнык түмүккэ кэлиэхтээһин быһа холоон билэр.
- Санаатын сиһилии этэргэ, кэпсииргэ дьулуһар.
- Итэһэһин, албаһын быһаарар, көннөрөр, бэйэтин тылынан – өһүнэн тыл нуорматын ирдэбилин туттарга дьулуһар.

Билэр – көрөр сатабыла:

-Үлэ сыалын – соругун таба туруорар;

-Үлэ хаамыытын хайдах салайан иһэрин кэтээн көрүү.

Бодоруһар сатабыла:

- Бөлөхтөһөн үлэлииргэ үөрүйэһи сайыннарар.
- Биир сыаллаах-соруктаах дьонун кытта таһаарыылаахтык – көдьүүстээхтик үлэлиир үөрүйэхтэрэ.
- Кэпсиир киһитин убаастыыр, сэңээрэр, кини санаатын болбойон истэр, ылынар.

Тус суолталаах түмүк:

- тус санаатын толору этинии;

- саңа ылбыт билиигэ бэйэтин сыһыанын этинии;

-бэйэ – бэйэ5э убаастабыллаахтык сыһыаннаһы.

Метапредметнай түмүк:

-туһаайыллыбыт проблеманы быһаара үөрэнии;

-эрдэ ылбыт билиини баһылааһын;

-дьарыкка үлэлии үөрэнии;

Предметнай түмүк:

-эрдэ ылбыт билиини туһаны;

-практической соруктарга эрдэ ылбыт билиилэрин туттуу.

Дьарык түһүмэхтэрэ:

1. Кирири тыл.	1-2 м
2. Дьарык тематын таһаары, уустуктан тахсы.	1-2м
3. Тылы кытта үлэ.	2-3м
4. «Төрөппүттэrim идэлэрэ».	5м
5. Тохтобул мүнүүтэтэ.	2-3м
6. Оонньуу «Туттар предметтарынан идэлэри таай», «Ханнык идэний?».	1-2м
7. «Мин улааттахпына...» Бөлөбүнэн уруһуй.	10м
8. Оонньуу «Уратыны бул».	2-3м
9. Рефлексия. Түмүк таһаары түһүмэбэ.	2-3м
10.Бэйэни сыаналаны	1-2м

Материальной – техникскэй хааччыллыта:

- Дуоска;
- Экран;
- Проектор;
- Карточкалар;
- Миэл, харандаас;

Туһаныллыбыт литература:

Иитиллээчигэ:

- 1) М.М.Воронина «Дидактический материалы к занятиям по экономике».

Иитээчигэ:

- 1) М.М.Воронина Юный экономист
- 2) П.П.Кондратьев Социально – экономическое образование в условиях реализации ФГОС общего образования второго поколения

<i>Дъарык түһүмэбэ</i>	<i>Иитиллээччи дэгиттэр сатабылы баһылааһына</i>	<i>Иитээччи үлэтэ</i>	<i>Иитиллээччи үлэтэ</i>	<i>Кэмэ</i>	<i>Күүтүллэр түһүмэхтэр түмүктэрэ</i>
<p>1. Кирии тыл (Турукка кирии, оҕону кытта сылаас сыһыаны олохтооһун, болжомтону тардыы.)</p>	<p>Бэйэни салайынар сатабыл. Бодоруһар: иитээччини, доботторун кытта үлэлиир. Истэ олон көрдөрөр сатабыл.</p>	<p><i>Смайлик көмөтүнэн оҕолор туруктарын билси.</i> -Оҕолоор, бүгүнгү дъарыктаныыга элбэҕи билиэхпит, көрүөхпүт, истиэхпит уонна оноруохпүт, оонньоохпүт. -Сөбүлэхэҕит дуо оҕолоор?</p>	<p>Турукка кирии, болжомтолоох буолуу. Бэйэ – бэйэҕэ истин сыһыаны инэрии. Оҕолор хоруйдара.</p>	1-2м	Оҕолор үлэлииргэ бэлэм буолуулар.
<p>2. Дъарык тематын таһаарыы (Уустуктан тахсыы).</p>	<p>Тобулук өйү сайыннарар сорууда. Сыл туруорунар сатабыл. Билэр-көрөр сатабыл.</p>	<p><i>Проекторынан үлэ.</i> - Оҕолоор, бары экраны көрдүбүт. -Бу кимнээҕий?</p>	<p><i>Бары экраны көрөллөр.</i> <i>Оҕолор сөптөөх эппиэттэрэ.</i> Быраас, учуутал, иитээччи, суоппар, повар, атыһыт, туттааччы, парикмахер, шахтёр</p>	1-2м	Үөскээбит проблеманы быһаарарга дьулуһуу.

		<p>пожарнай, футболист, уруһуйдьут, садовник, ырыаһыт, слесарь, космонавт, клоун, дворник.</p> <p>- Бырааһы, учууталы, иитээччини, суоппары, повары – барыларын холбоон биир тылынан туох диибитий? <i>(Маладьыастар!)</i></p> <p>-Быраас тугу гынарый? -Атыттар?</p>	<p>-Идэ.</p> <p>-Быраас дьону эмтиир.</p> <p>Учуутал оболору үөрэтэр, иитээччи обону иитэр, үөрэтэр, суоппар дьону таһар, повар астыыр, атыһыт атыылыыр, тутааччы дьиэ тутар, парикмахер баттах кырыйар, пожарник уоту умуллараар.</p> <p><i>(Итии курдук иккис слайданы оболор этэллэр.)</i></p>	
--	--	---	---	--

		<p>- Ол аата бүгүнгү дьарыкка туох туһунан кэпсэтэбитий?</p> <p>-Бу идэлэрбит туһалаахтар дуо?</p> <p>-Дьарыкпыт тиэмэтин туох диэн ааттыахха сөбүй?</p> <p>-Бүгүнгү дьарыкпыт темата: «Идэ барыта наадалаах, идэ барыта туһалаах».</p>	<p>Идэ.</p> <p><i>О5олор санааларын этинэллэр.</i></p>		
3.Тылы кытта үлэ	<p>Тобулук өйү сайыннарар сорууда. Тыл ис кыабын өйдөөн, түмэр дьобурдарын сайыннараллар, этиини ситэрэн-тобулан биэрэллэр.</p>	<p>-Билигин эппит этиилэрбэр сөптөөх тыллары ситэрэн биэриэххит. <i>Холобура: Самолёту ыытар ЛЁТЧИК....</i></p> <p>-Тракторы ыытар...</p> <p>-О5ону үөрэтэр...</p> <p>-Ас буһарар</p> <p>-Шахта5а үлэлиир...</p> <p>- Килиэп буһарар...</p> <p>Ким барытын билэрий?</p> <p>Маладьыастар!</p> <p>-Ол аата о5олоор,</p>	<p><i>Биирдишлээн хоруй биэрээһин.</i></p> <p>-Тракторист.</p> <p>-Учуутал.</p> <p>-Повар.</p> <p>-Шахтёр.</p> <p>-Пекарь.</p> <p>-Бииги!</p>	2-3м	Тыллары ситэрэн – хоторон биэри.

		<p>тракторы учуутал кэлэн ыытыа дуо? Килиэби шахтёр кэлэн буһарыа дуо? Шахтёр кэлэн оҕону үөрэтиэ дуо? Тоҕо?</p> <p>- Саамай сөп!</p> <p>- Биһиги бары төрөппүттэрдээхпит.</p>	<p>- Суох.</p> <p>Үөрэммит идэтинэн үлэлиир.</p> <p><i>Оҕолор эппиэттэрэ.</i></p>		
<p>4.«Төрөппүттэрим идэлэрэ»</p> <p><i>Кэпсэтэр, ырытар түһүмэх.</i></p>	<p>Кэпсиир, кэпсэтэр, ырытар сатабылын сайыннарар.</p>	<p>-Оҕолоор билигин төрөппүттэрбит идэлэрин туһунан кэпсэтиһиэбин.</p> <p><i>(Бэсиэдэ).</i></p>	<p><i>Оҕолор биһир биһир төрөппүттэрим идэлэрин туһунан кэпсиһллэр.</i></p>	5м	
<p>5.Тохтобул мүнүүтэтэ</p>	<p>Харах гимнастикатын толоруу, өй уонна эт – хаан күүрүүтүн намтатыы, дуоһуйууну ылыы, уоскуйуу.</p>	<p>-Билигин сынньана таарыйа харахпытын гимнастикалыахпыт, атахпытын сынньатыахпыт.</p> <p>-Бары сынньанныбыт, анны билигин оонньоохпут.</p>	<p>Оҕолор үтүктэллэр.</p> <p>Оонньоууларыттан астыныы.</p>	2-3м	<p>Харабы харыстыырга, сынньатарга араас харах гимнастикаларын оноро үөрэнии, аралдьыйыы, эти-хааны чэбдигирдии.</p>
<p>6.Оонньоу «Туттар предметтарынан идэлэри таай»,</p>	<p>Билбиккэ олоһуран түмүк онгорор сатабыл.</p>	<p>-Туттар предметтарынан көрөн идэлэри таайыахтааххыт,</p>	<p>Оҕолор хоруйдара.</p>	1-2м	<p>Эрдэ ылбыт билиилэрин чингэтии.</p>

«Ханнык идэний?»		<p>сөбүлэхэбит дуо?</p> <p>-Альбом, харандаас, кырааска, туох идэлээх киһиний?</p> <p>-Иистэнэр массыына, кыптыый, сап?</p> <p>-Шприц, эмп, скорай массыыната?</p> <p>-Гитара, гармошка, пианино?</p> <p>-Этибиэркэ, арыы, күлүүс?</p> <p>-Танка, карта, пистолет, граната?</p> <p>-Ракета, сулустар, планета, нло?</p> <p>-Биһи идэлэри таайан оонньоотубут, ардыгар лётчик буолан ыллыбыт, самолётунаан көттүбүт, суоппар да буолан ыллыбыт, оонньоубут бүттэ, салгыы үлэлиибит.</p>	<p>Сөбүлэхэбит.</p> <p>-Худуохунньук.</p> <p>-Иистэнньэн.</p> <p>-Быраас.</p> <p>-Музыкант.</p> <p>-Суоппар.</p> <p>-Пограничник.</p> <p>- Космонавт.</p>		
7.«Мин улааттахпына...»	<p>Тутар – хабар дьоҕур, алтыһы.</p> <p>Биирдиилээн үлэ,</p>	<p>- Улааттаххытына туох идэлээх дьон буолуоххутун</p>	<p>Оҕолор үлэлэрэ.</p>	<p>10м</p>	<p>Хас биирдии идэ киһини олоххо үөрэтэрин</p>

<p>Бөлөбүнэн уруһуй</p>	<p>үлэ түмүгэр биир улахан бөлөбүнэн үлэ тахсыыта.</p>	<p>бабарабытый? Тоҕо? <i>Үлэ миэстэтигэр сэрэхтээх буолууну санатыы.</i> <i>(харандааска, клейга..)</i> - Лиискэ уруһуйдуубут уонна дуоскаҕа ыйанан турар глобуска бары сыһыаран иһэбит.</p>	<p>Үлэлэрин кэпсииллэр, ырыталлар.</p>		<p>билиитэ.</p>
<p>8.Оонһуу «Уратыны улл»</p>	<p>Билбиккэ олобуран түмүк онгорор сатабыл.</p>	<p>- Болҕомтоҕо оонһуу, туох уратытын булабыт. -Аквапель, харандаас, кырааска, обуой. -Сап, кыптыый,иистэнэр массыына, күлүүс. -Лук, кыптыый, чааскы, иһит. -Фотоаппарат, шланга, кыптыый, бырысыап. -Кыптыый, тараах, шприц, фен. -Кинигэ, линейка, харандаас, лаппаахы. -Маладьыастар, бири</p>	<p>-Обуой. - Күлүүс. -Кыптыый. -Фотоаппарат. -Шприц. - Лаппаахы.</p>	<p>2-3м</p>	<p>Эрдэ ылбыт билиилэрин чингэтии.</p>

		да сыыспатыгыт!			
9. Рефлексия. Түмүк таһаары түһүмэбэ	Түмүк онгорор сатабылларын сайыннарар.	-О5олоор, биһиги бүгүн туох туһунан кэпсэттибит? -Ханнык идэлэр бааллар эбиттэрий? -Туох туһалаах эбиттэрий? -Аан дойдуга элбэх идэ баар, ону аа5ан сиппэппит, бүгүн бары идэ туһалаах, интэриэһинэй уонна наадалаах, эһиги эмиэ түүргэнник улаатан, сөбүлүүр идэ5итин баһылаан. Барытыгар инники сылдыын, дьонно – сэргэбэ туһалаабы онгорун!	Бэйэлэрин санааларын этинэллэр.	2-3м	Санаа этинии.
10.Бэйэни сыаналаныы	Тус суолталаах дьайыы. Бэйэни салайынар – дьаһанар дьайыы.	-Ким бу дьарыкка үчүгэйдик үлэлээтим дии санаммыт 1-5 диэри сыыппараларынан көрдөрөбүт.	О5олор бэйэлэрин кылгастык сыаналааһыннара.	1-2 м.	О5о сатаан бэйэни сыаналанырын ситиһии.